

Yttrande – Nationell biblioteksstrategi

Sammanfattning

Regeringen gav 2015 Kungliga biblioteket i uppdrag att senast 1 mars 2019 lämna förslag till en nationell biblioteksstrategi för att främja samverkan och kvalitetsutveckling inom det allmänna biblioteksväsendet. Syftet är att det ska finnas en biblioteksverksamhet av hög kvalitet i hela landet som är förberedd för framtidens utmaningar och uppfyller de krav som ställs i bibliotekslagen. Uppdraget har formen av en offentlig utredning och leds av ett sekretariat med Erik Fichtelius som huvudsekreterare.

I maj 2018 presenterade sekretariatet ett utkast till strategi: *Från ord till handling. På väg mot en nationell biblioteksstrategi*. De områden som sekretariatet pekar ut i utkastet är: Demokrati, Tillgänglighet, Utbildning, Läsning, Digitalisering och Infrastruktur.

Region Gävleborg är positiva till att det tas fram en gemensam nationell strategi för hela det allmänna biblioteksväsendet. Region Gävleborg instämmer i SKLs (Sveriges Kommuner och Landsting) synpunkt att utkastet i sin nuvarande form är mer av en handlingsplan med detaljerade åtgärdsförslag än ett strategiskt och långsiktigt dokument.

I utkastet saknas resonemang om svårigheten att skriva en strategi för ett område där statens ansvar är begränsat. Region Gävleborg anser, liksom SKL, att det är anmärkningsvärt med tanke på att regional och kommunal nivå, enligt bibliotekslagen, har stort ansvar både finansiellt och för hur biblioteksverksamheten organiseras och bedrivs. I vissa avseenden är förslaget inne på detaljstyrning av verksamhet som bedrivs av kommuner och regioner.

Region Gävleborg är positiva till flera av förslagen i strategin, bland annat ökade resurser till barn och unga, tillgänglighet, utbildning och integration.

Region Gävleborg vill särskilt lyfta fram behovet av kompetensförsörjning inom biblioteksområdet och ser positivt på förslaget att biblioteksutbildningen stärks.

Region Gävleborg ställer sig frågande till förslagen på organisering av de regionala biblioteksverksamheterna. I Gävleborg ser vi många positiva effekter av att verksamheten ryms inom kultursamverkansmodellen och att en förändring av organisering, till exempel genom sammanslagning av flera regioner, skulle öka avståndet till kommunerna. Vi anser även att vissa begrepp i strategin har för snäva tolkningar, exempelvis begreppet digitalisering som i nuvarande resonemang främst rör konvertering från analogt till digitalt och inte digital transformation.

Bakgrund

Regeringen gav 2015 Kungliga biblioteket i uppdrag att senast 1 mars 2019 lämna förslag till en nationell biblioteksstrategi för att främja samverkan och kvalitetsutveckling inom det allmänna biblioteksväsendet. Syftet är att det ska finnas en biblioteksverksamhet av hög kvalitet i hela landet som är förberedd för framtidens utmaningar och uppfyller de krav som ställs i bibliotekslagen

Sekretariat har bland annat tagit fram en omvärldsrappport, ett antal fördjupande rapporter och i maj 2018 presenterade sekretariatet ett utkast till strategi: *Från ord till handling. På väg mot en nationell biblioteksstrategi*. De områden som sekretariatet pekar ut i utkastet är: Demokrati, Tillgänglighet, Utbildning, Läsning, Digitalisering och Infrastruktur.

Kommunerna finansierar och ansvarar för både folkbiblioteken och skolbiblioteken. Regioner och landsting ansvarar för regional biblioteksverksamhet, som delvis finansieras inom ramen för kultursamverkansmodellen. I den mån regioner och landsting har sjukhusbibliotek och folkhögskolebibliotek ansvarar och finansierar de dessa. Ansvar för de olika bibliotekstyperna regleras i bibliotekslagen.

Utkastet på strategin är nu föremål för en dialogprocess och SKL, Sveriges kommuner och landsting, har valt att behandla utkastet som ett delbetänkande och lämnar därför ett politiskt behandlat yttrande. Region Gävleborg gör samma bedömning och sammanfattar här yttrandet från Kultur- och kompetensnämnden.

Region Gävleborg har fört dialog med kommunerna kring yttrandet under styrgruppsmöte i HelGe-biblioteken (där samtliga kommuner och Region Gävleborgs regionala biblioteksverksamhet ingår) samt med FRB, Föreningen för regionbibliotek i Sverige.

Kommentarer

Region Gävleborg är positiva till att det tas fram en gemensam nationell strategi för hela det allmänna biblioteksväsendet. Region Gävleborg instämmer i SKLs synpunkt att utkastet i sin nuvarande form är mer av en handlingsplan med detaljerade åtgärdsförslag än ett strategiskt och långsiktigt dokument.

Det är viktigt att det finns en samsyn på lokal, regional och nationell nivå kring vilka utmaningar man står inför framöver och att man gemensamt är överens om lösningarna. En nationell strategi kan bara bli framgångsrik om ansvariga huvudmännen kan känna igen sig i den och stå bakom den.

I utkastet saknas resonemang om svårigheten att skriva en strategi för ett område där statens ansvar är begränsat. Region Gävleborg anser, likt SKL, att det är anmärkningsvärt med tanke på att regional och kommunal nivå, enligt bibliotekslagen, har stort ansvar både finansiellt och för hur biblioteksverksamheten organiseras och bedrivs. I strategin bör betydelse och definition av de lokala planer som nämns konkretiseras, är det de kommunala och regionala biblioteksplanerna som menas? Detta bör i så fall specificeras.

- **Demokrati**

Region Gävleborg vill poängtera vikten av detta avsnitt och är positiva till de skrivningar som finns kring bildning, fri åsiktsbildning och källkritik. Att skapa goda förutsättningar för bildning är mycket viktigt. Region Gävleborg ser positivt på att regionerna har fått en

Datum: dat

samordningsfunktion i arbetet med *Digitalt först - det digitala kompetenslyftet för bibliotekspersonal*. I Gävleborg ser vi en positiv effekt av kraften i ökad regional samordning av gemensamma uppdrag, exempelvis inom MIK (medie- och informationskunnighet) som återfinns både inom biblioteksområdet och inom filmområdet. Idag ser vi ofta att samordningen sker regionalt, men Region Gävleborg ser gärna en ökad samordning av denna typ av uppdrag även hos de nationella myndigheterna.

Region Gävleborg ser positivt på förslaget om ökade satsningar på bibliotekens arbete med integration och inkludering.

- **Tillgänglighet**

Region Gävleborg anser inte att strategin kan formulera skall-krav på verksamhet som kommuner och regioner bedriver, till exempel krav på att uppsökande verksamhet ska utvecklas. I Gävleborg finns bibliotekssamarbetet HelGe-biblioteken (där samtliga kommuner och den regionala biblioteksverksamheten ingår) med ett gemensamt utvecklingsarbete där uppsökande verksamhet är en viktig del. Exempel på verksamhet som bedrivs för att stärka tillgängligheten är satsningar på lösningar såsom bokbussar och lådcyklar, projekt för att öka kunskapen om tillgängliga medier hos bibliotekspersonal och brukargrupper, mångspråk och medier samt Bokstart-projektet i nära samverkan med Barnhälsovård, logopedi och förskola med mera.

- **Utbildning**

Region Gävleborg vill särskilt lyfta fram behovet av kompetensförsörjning inom biblioteksområdet och ser positivt på förslaget att biblioteksutbildningen stärks. Kompetensförsörjningen är en utmaning som kommunerna ofta lyfter i dialoger och samråd. I dagsläget är det svårt att rekrytera personal, både ordinarie och vikarier. Region Gävleborg vill lyfta vikten av detta behov då vi inom ramen för den regionala biblioteksverksamheten arrangerar fortbildningar, studieresor, driver projekt med statlig finansiering och så vidare och kommunerna har svårt att delta (trots angeläget innehåll) då folkbibliotekens personal inte kan frigöras utan behöver bemanna biblioteket.

Region Gävleborg ser positivt på förslaget om ökade resurser till satsningar på utbud och verksamhet för barn och unga, samt till ökade resurser till bibliotek inom vuxenutbildning och folkhögskolor.

- **Läsning**

I detta avsnitt anser Region Gävleborg att strategin är inne på detaljstyrning av regional biblioteksverksamhet, bland annat kring exemplet på vilken fortbildning som ska erbjudas folkbiblioteken. Detta behov bör analyseras i samråd med folkbiblioteken och utifrån de olika regionala förutsättningar som råder i landet.

- **Digitalisering**

Region Gävleborg anser att avsnittet om digitalisering är för snävt och att fokus är på digital konvertering, från analogt till digitalt, snarare än digitalisering och digital transformation. I förslaget har målet ”Underlätta för den som söker litteratur och information på nätet att snabbt och enkelt hitta och få tag på bibliotekens samlade resurser inklusive ett digitaliserat kulturarv” mer karaktären av ett delmål i en större vision. Region Gävleborg efterlyser en vidare tolkning av digitaliseringsbegreppet och en mer övergripande vision. Att jämföra med målet för Utbildningsavsnittet som formuleras ”Skapa en stark och sammanhållen kedja av utbildningsbibliotek från förskola till högskola” som vi anser är på rätt nivå.

- **Infrastruktur**

Region Gävleborg ställer sig frågande till de förslagen på organisering av den regionala biblioteksverksamheten som strategin föreslår. Det är oklart vilka problem som förslagen ämnar att lösa. Förslaget om att samordna de regionala biblioteksverksamheterna i större regioner ser vi skulle öka avståndet till kommunerna.

I Gävleborg ser vi flera goda effekter av att den regionala biblioteksverksamheter ingår i kultursamverkansmodellen. Den regionala biblioteksverksamheten är placerad på samma avdelning som konst- och kulturområdena dans, film, crossmedia, hemslöjd, konst, musik, litteratur och världsarv och samarbetar idag tätt med de funktioner som arbetar inom dessa, bland annat inom läs- och litteraturfrämjande projekt. Det finns även samarbeten med de övriga regionala kulturaktörerna med varaktigt regionalt uppdrag. Vi ser även positiva effekter för folkbiblioteken av detta då de regionala funktionerna inom konst och kultur naturligt involveras i samarbeten med biblioteken.

Region Gävleborg ser positivt på förslaget att samla kompetens inom biblioteksjuridik nationellt och vill föra fram önskemål om att placera denna kompetens på SKL då så stor del av det allmänna biblioteksväsendet sker på kommunal och regional nivå.